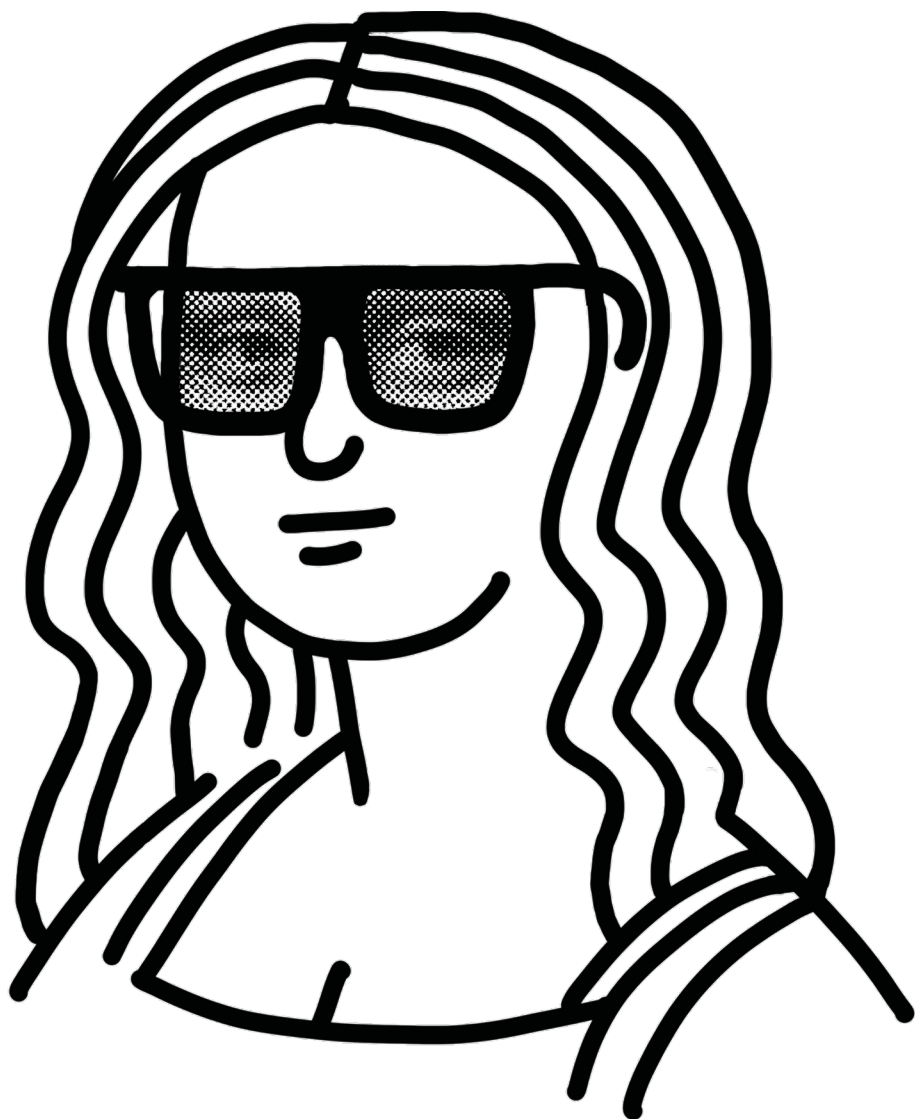

ESQUIVA **FAKES**, **BUSCA** FETS

L'educació a l'era de la **desinformació**

Guia d'aprenentatges
del projecte Centres Desfake

**CENTRES
DESFAKE**

Índex

• *1. Com aprofitar la guia*

• *2. Pròleg*

• *3. Aprendre a llegir en l'era digital*

• *4. L'AMI al món*

• *5. El projecte Centres Desfake: de la idea als impactes*

• *6. Com canviem la mirada del centre?*

• *7. Posa't les ulleres Desfake*

• *Annexos*

• *Glossari: guia de paraules i termes*

• *Agraïments*

• *Referències*

Esquiva *fakes*, busca fets:

l'educació a l'era de la desinformació

Esquiva *fakes*, busca fets neix en el marc del projecte Centres Desfake, liderat per Verificat en col·laboració amb Escuela21 i Junior Report, en el marc de les subvencions per a l'impuls digital del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya i finançat pels fons Next Generation de la Unió Europea.

Un projecte de:

**CENTRES
DESFAKE**

verificat

ESCUELA21

**JUNIOR
REPORT**

Amb la participació de:

Redacció de continguts

Cristina Figueras, Mariel Lesnichevsky Boronat, Lorenzo Marini i Alba Tobella

Coordinació de continguts

Mariel Lesnichevsky Boronat, Héctor Martínez i Héctor Gardó

Direcció de continguts

Equip Verificat

Fotografia

CREAF

Disseny gràfic i maquetació

COURE

Edició

Verificat

Lista de persones que han col·laborat en aquesta guia

Albert Aguilera, Francesc Castanyer, Marina Gay, Eva Herrero Curriel, Vanesa Hernández Pérez, Pablo Jiménez Arandia, Kari Kivinen, Alex Mehadevan, Paula Miguel, Caterina Ponte, Ruth Pérez Castro, Geda Requena Gatell, Lluís Roca Alonso, Charo Sábada, Bernat Saiz, Eulàlia Sanz Armengol, Domitila Viñas i Rodríguez, Carla Villares i Azucena Vázquez

Creiem que el coneixement s'ha de compartir. Per això fem servir una llicència Creative Commons Reconeixement 4.0 Internacional (CC BY 4.0). Us animem a copiar, redistribuir, remesclar o transformar els continguts propis d'aquesta publicació i a crear-ne de nous a partir d'aquest material, per a qualsevol finalitat inclosa la comercial. Només us demanem que reconegueu l'autoria de la creació original.

---

1. Com aprofitar la guia

Si et preocupa com s'informen els i les adolescents, aquesta guia és per a tu.

Centres Desfake és una proposta per repensar l'educació en l'era de la desinformació. En aquestes pàgines trobaràs **un camí per començar a treballar, però també materials de suport, propostes i fonts d'inspiració.**

Canviar la mirada d'un centre educatiu cap a la d'un centre Desfake vol dir entendre l'alfabetització mediàtica informacional (AMI) de manera àmplia i creativa, abordar les competències digitals des de diverses matèries i incorporar la tecnologia amb una mirada crítica i responsable al dia a dia dels centres educatius.

La **introducció** d'aquest document proporciona un **marc general** per entendre la problemàtica tan complexa que estem abordant. És una lectura recomanada, però si és un tema que ja domines i decideixes posar de dret fil a l'agulla, pots passar directament a la **secció 6: "Com canviem la mirada del centre?"**.

L'**apartat sobre Centres Desfake** està destinat a la **història del projecte**, des dels inicis fins al treball que han dut a terme els **10 centres pioners a Catalunya** per convertir-se en **bastions de confiança mediàtica**, mitjançant la implicació activa tant de **l'alumnat com del professorat** en el desenvolupament de competències informacionals crítiques, i per fomentar una cultura educativa que prioritzi la veracitat i el rigor informatiu

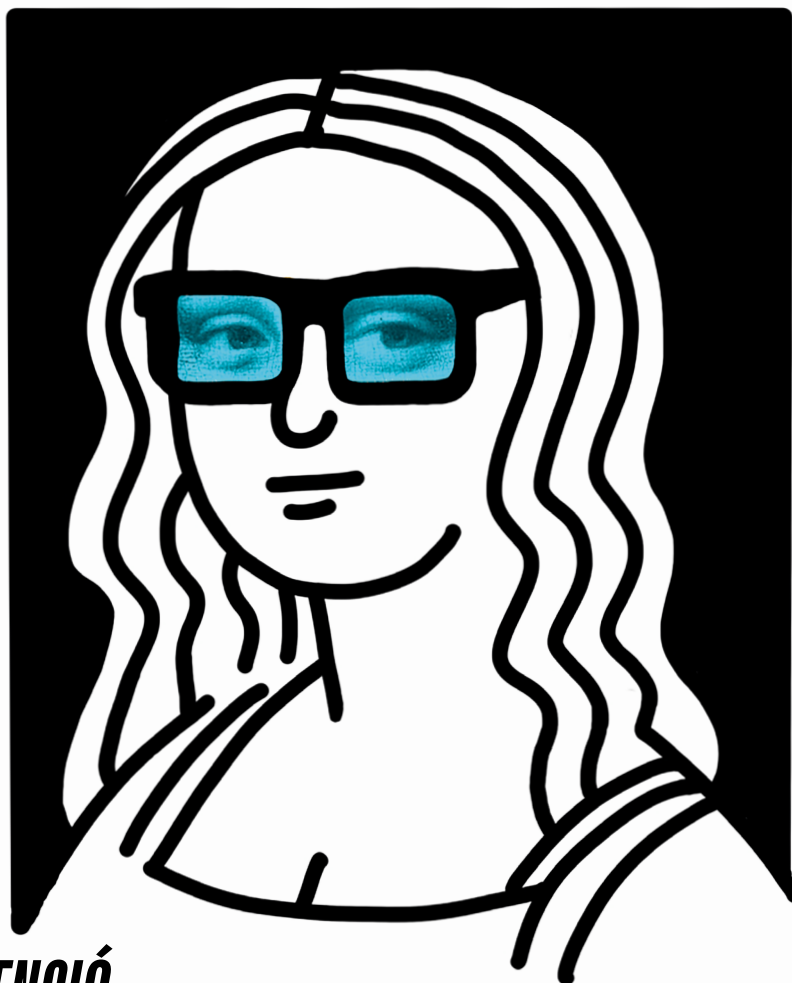
Per als més experts, **el final d'aquesta guia inclou enllaços a recursos educatius**, materials didàctics pertinents, entitats de referència, un **kit** per difondre l'AMI al teu voltant i un glossari de terminologia rellevant.

Aquesta guia és la primera versió d'un procés de treball en moviment.

Els passos següents, com ara el nostre creixement i els nostres aprenentatges, els volem compartir a les pròximes edicions.

T'esperem a www.desfake.cat/centres-desfake/.

ATENCIÓ

En aquesta guia trobaràs QR (que a més són enllaços) que et permetran ampliar la informació i conèixer en profunditat el treball dels centres pioners en aquesta aventura. Et recomanem accedir-hi en format digital per explorar-los amb més detall.

---

2. Pròleg

Un dels reptes més generalitzats i complexos als quals ens enfrontem com a societat és la gestió de la desinformació. Aquest fenomen té profundes implicacions tant per a les persones com per a les comunitats. La desinformació en les seves diferents expressions, ja siguin notícies fabricades, imatges manipulades o informació fora de context, explota els nostres biaixos cognitius i mina la nostra confiança social. És per aquest motiu que, per combatre els efectes adversos de la desinformació, **tenim la necessitat d'impulsar una educació mediàtica integral que ens permeti gestionar críticament la informació que consumim.**

Els mecanismes de difusió de la desinformació estan profundament entrelaçats amb les plataformes i tecnologies que dominen el paisatge informatiu contemporani. Les xarxes socials, amb els seus algorismes dissenyats per maximitzar-ne l'impacte, acaben prioritant contingut sensacionalista o polaritzat, independentment de la seva veracitat. Aquest entorn crea un terreny fèrtil perquè la desinformació prosperi, ja que les afirmacions falses s'acaben estenent a una velocitat i una escala sense precedents.

L'impacte de la desinformació en la societat és multifacètic i profundament preocupant. A escala individual, l'exposició a informació falsa pot conduir-nos a pensaments confusos i influir en el nostre sistema de presa de decisions, fet que pot afectar-nos en els àmbits de la salut, la seguretat i el benestar. Per exemple, la desinformació sobre salut pot conduir a comportaments perillosos, com ara dubtar sobre l'efecte de medicaments o promoure l'ús de tractaments no provats científicament. A escala social, la desinformació pot socavar la confiança en les institucions, polaritzar les comunitats i acabar debilitant les societats democràtiques. **La desinformació erosiona els espais comuns, els espais d'entesa i el concepte d'un nosaltres, tan necessari per promoure un debat públic constructiu** i per a la posterior presa de decisions.

Àlex Hinojo,
patró de la
Fundació Bofill
i viquipedista

Els i les joves, en particular, estan a l'avantguarda a l'hora d'experimentar i navegar pels reptes que planteja la desinformació. Desenvolupen la seva identitat mentre creixen en un entorn digital, on són consumidors i creadors constants de contingut multimèdia en diverses plataformes. Tanmateix, tal com passa amb la població adulta, aquesta exposició constant no els equipa necessàriament amb les habilitats de pensament crític necessàries per discernir la informació creïble de les falsedats. Els impactes en el jovent són especialment preocupants, ja que la desinformació pot deformar la seva percepció del món, influir en els seus valors i fins i tot afectar les seves decisions futures i les seves trajectòries professionals.

La lluita contra la desinformació requereix un enfocament polièdric, i algunes de les eines més efectives a la nostra disposició són l'educació en mitjans, l'alfabetització digital i el foment del pensament crític. **Necessitem una educació mediàtica que vagi més enllà de l'alfabetització tradicional; que englobi el pensament crític, l'alfabetització digital i la intel·ligència emocional.** Necessitem formar la joventut i la ciutadania en general; no només els hem d'ensenyar a avaluar críticament les fonts i els continguts, sinó també a comprendre els contextos polítics, econòmics i socials que configuren la producció i el consum dels mitjans, i a mantenir viva la flama de la curiositat, a anar més enllà de les recomanacions de l'algorisme i a recuperar el plaer de la cerca, de la descoberta i de l'accés al coneixement per voluntat pròpia.

Donant a les persones les habilitats per analitzar de manera crítica la informació, verificar fets i qüestionar narracions, podem fomentar una ciutadania més informada i resilient. Per a les persones joves, l'educació mediàtica pot ser especialment transformadora. Pot ajudar-les a desenvolupar un escepticisme saludable davant la

informació que troben, animar-les a buscar perspectives diverses i dotar-les d'eines per participar de manera activa i responsable en l'esfera pública digital.

Si bé l'educació incorpora l'aprenentatge competencial, l'epistemologia i la formació en educació mediàtica també són molt necessàries en els temps que vivim. **I no només en etapes joves. Si volem una societat democràtica i justa hem de potenciar programes d'alfabetització digital al llarg de la vida.** Cal definir polítiques públiques que regulin l'impacte de les empreses tecnològiques en la societat civil, i cal que des de la societat ens organitzem, no només per demanar i/o oferir educació en mitjans, sinó també per fomentar l'empatia i la comprensió entre persones, creant eines per gestionar les dimensions emocionals de la desinformació i de l'era digital.

La tecnologia ha permès incrementar el nombre de veus que poden emetre missatges a l'esfera pública. I no hem d'oblidar que això és una bona notícia. La desinformació i l'increment del soroll en són un efecte paral·lel. Però la societat sempre ha aconseguit arribar a consensos i gestionar i regular els efectes del progrés. Molt probablement la batalla contra la desinformació seguirà sent un repte central de la nostra generació. Esperem poder regular la desinformació per millorar la vida de les generacions futures.

Empoderar les persones, especialment les persones joves, amb les habilitats per relacionar-se críticament amb els mitjans de comunicació **no és només un mecanisme de defensa contra la desinformació; és una inversió en el futur de les nostres societats democràtiques.**

---

3. Aprendre a llegir en l'era digital

La forma com ens informem i interactuem en societat ha experimentat un canvi radical en els últims anys (OCDE, 2021). La nostra relació amb la cultura i el coneixement, que actualment és quasi únicament digital, ha capgirat la forma com veiem el món i ha posat en qüestió la nostra capacitat de prendre decisions de tot tipus: què menjar, com relacionar-nos amb l'entorn o la postura política que volem adoptar davant la realitat.

Vivim en **el temps de la informació a l'abast de tothom, però també en l'era de la desinformació, que afecta la credibilitat de tot allò que llegim o veiem i amenaça**

els fonaments del nostre coneixement col·lectiu i la confiança en la democràcia i la ciència (UNESCO, 2021). La gran quantitat de continguts amb què interactuem a diari, molts dels quals de baixa qualitat, i la competició constant de les xarxes socials i la propaganda digital per captar la nostra atenció repercuteixen en la nostra capacitat de processar la informació de manera crítica i reflexiva.

Al segle XXI, la comprensió lectora va més enllà d'entendre el text imprès o el missatge audiovisual; implica, a més, construir i validar coneixements en un entorn saturat d'informació.

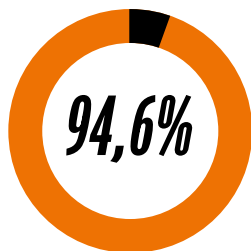
És essencial afrontar aquesta realitat des de l'educació per construir una societat informada, crítica i resilient. Els centres educatius poden ser al centre d'aquest canvi cultural: aquest és l'objectiu de Centres Desfake.

Els centres educatius s'han convertit en un lloc clau per a la construcció de confiança mediàtica en l'entorn digital i han de poder garantir que l'alumnat aprengui a interpretar el funcionament de la informació a internet per poder conviure-hi.

Aquesta responsabilitat implica generar oportunitats d'aprenentatge que permetin a l'alumnat desenvolupar l'AMI, que aborda les **capacitats que ens permeten construir coneixement en una situació d'excés d'informació i relacionar-nos amb la informació digital en tota la seva complexitat, assegurant-ne l'ús conscient, segur i responsable** (Ministeri d'Educació i Formació Professional, 2022).

Aquest enfocament educatiu **promou una cultura de verificació de fonts i dades, i la cerca activa d'informació fiable**, no només generant interès per l'actualitat i els mitjans de comunicació tradicionals, sinó també desenvolupant un conjunt de competències transversals essencials per esdevenir ciutadans i ciutadanes digitals amb pensament crític.

Hàbits informacionals de la població jove a **Catalunya**

El 94,6% de les i els adolescents catalans d'entre 14 i 19 anys trien internet

com el principal mitjà audiovisual a l'hora de consumir. Majoritàriament, l'ús que en fan és lúdic: xatejar, escoltar música, fer servir les xarxes socials i veure continguts a YouTube o TikTok són els quatre més comuns. Tanmateix, el cinquè és fer tasques escolars i [el setè buscar informació](#).

Font: Butlletí d'informació sobre l'audiovisual a Catalunya. L'apunt. Adolescència i tecnologies. BIAC, núm. 24. Maig del 2023.

Els i les estudiants tenen problemes a l'hora de valorar la credibilitat de les fonts,

segons l'informe [21st-Century Readers](#). En el mateix estudi, només el 46% de l'alumnat (la mitjana dels països de l'OCDE és del 54%) declara haver rebut formació per tal d'identificar si la informació és fiable o no.

Font: Alfabetización mediática, de la Fundación Luca de Tena (2023).

El 74% del professorat a Espanya percep que els seus alumnes estan desinformatats

i el 67% assenjala que no s'han invertit recursos per impartir alfabetització mediàtica a les aules i ensenyar a l'alumnat a tenir una actitud crítica davant la informació.

**L'AMI CONSISTEIX, EN ESSÈNCIA,
A APRENDRE A LLEGIR I A ESCRIURE
EN L'ERA DE LA DESINFORMACIÓ.**

Elements clau de l'alfabetització mediàtica informacional

ALFABETITZACIÓ INFORMACIONAL

Definir i articular necessitats informatives

Identificar la informació i accedir-hi

Avaluar informació

Fer un ús ètic de la informació

Comunicar informació

Utilitzar les TIC per al processament d'informació

ALFABETITZACIÓ MEDIÀTICA

Entendre el paper i les funcions dels mitjans, d'internet i de les empreses de comunicació en les societats democràtiques

Entendre les condicions sota les quals els mitjans poden dur a terme les seves funcions

Avaluar críticament el contingut que apareix a l'agenda mediàtica

Relacionar-se activament amb els mitjans per expressar-se i involucrar-se en els processos democràtics

Entendre les eines necessàries per a la producció de contingut generat pels usuaris

ALFABETITZACIÓ DIGITAL

Utilitzar eines digitals

Entendre la identitat digital

Reconèixer els drets digitals

Avaluar els aspectes de la IA

Gestionar la seguretat digital

Actuar digitalment de manera segura

Font: L'enfocament multidimensional de l'AMI (UNESCO)

Desenvolupar les competències de l'AMI en professorat i alumnat és ara més crucial que mai. Vivim una era de creixement exponencial en tecnologies de la informació que ens situa davant de desafiaments constants, com ara l'emergència de la intel·ligència artificial generativa, les disparitats en l'accés a la tecnologia i l'educació, la manipulació de la informació que amplia les bretxes socials, la disminució de la confiança en la democràcia, i els reptes de la igualtat de gènere i la coexistència.

Les comunitats més vulnerables solen ser l'objectiu dels qui fan servir la desinformació com una eina de manipulació (Gelado-Marcos *et al.*, 2019), mentre que molt poques vegades són al centre de les oportunitats: formacions, aprenentatges, etc. Per això cal dotar-les de les eines i habilitats necessàries perquè es puguin defensar, més que ningú, dels missatges d'odi dels quals són diana.

**Ha arribat el moment
de revitalitzar el nostre
compromís amb el pensament
crític i de destriar la realitat
dins l'era de la desinformació.**

**Ha arribat el moment de
posar-nos les ulleres Desfake.**

4. L'AMI al món

L'APORTACIÓ DE LA UNESCO

Com ha contribuït la UNESCO a internacionalitzar l'AMI?

La UNESCO busca construir la pau a la ment dels éssers humans i ho fa, tal com indiquen les seves sigles, a través de l'educació, la ciència i la cultura. Tanmateix, d'uns anys ençà, també ho fa a través de la comunicació i la informació.

La UNESCO va crear el concepte AMI (o MIL, en les seves sigles en anglès) l'any 2007, fusionant dos termes: alfabetització mediàtica i alfabetització informacional.

Tanmateix, en lloc de proveir una definició concreta de què és l'AMI, la UNESCO prefereix posar el focus en les competències que la configuren (així com en els objectius i resultats d'aprenentatge), ja que definir-la de manera breu i estricta seria complicat.

L'AMI com a exercici dels drets humans, clau per a l'assoliment dels ODS¹

Així doncs, les competències AMI són un element clau per a l'exercici dels drets humans² i per a l'assoliment de tots els ODS. Per exemple, l'ODS 3, "Garantir una vida sana i promoure el benestar",³ té una estreta relació amb el fet de prevenir la desinformació al voltant d'aquest tema i tenir criteri per enfrontar-s'hi. I específicament, les competències AMI també són clau per a l'ODS 16, "Pau, justícia i institucions sòlides".⁴

L'AMI: un esforç de cooperació mundial

La UNESCO internacionalitza l'AMI a través de múltiples iniciatives: MIL Cities, MIL and Intercultural Dialogue University Network (MILID Network) i UNESCO Media and Information Literacy Alliance, abans coneguda com a Global Alliance for Partnerships on Media and Information Literacy (GAPMIL), un esforç per promoure la cooperació internacional per tal que tota la ciutadania del món tingui l'accés a les competències AMI. Una altra iniciativa és la publicació de l'informe *Ciutadania informada en mitjans i informació: pensar críticament, clicar sàviament* (en anglès).

Ciutadania informada en mitjans i informació: pensar críticament, clicar sàviament (UNESCO, 2021)

¹ Objectius de Desenvolupament Sostenible.

² Art. 1 i 19.

³ ODS 3: Garantir una vida sana i promoure el benestar per a totes les persones de totes les edats.

⁴ Fita 10 de l'ODS 16: Garantir l'accés públic a la informació i protegir les llibertats fonamentals, de conformitat amb les lleis nacionals i els acords internacionals.

En aquesta segona edició del currículum de l'AMI per a educadors, educadores i alumnes, la UNESCO remarca el rol dels sistemes educatius i dels educadors i educadores a l'hora de construir ments crítiques que puguin navegar pels entorns en línia de manera segura i responsable i d'assegurar la confiança en els ecosistemes d'informació i les tecnologies digitals. L'informe ha de servir per posar l'AMI, entesa com a bé públic, al centre de l'agenda educativa global i definir un marc per educar en aquestes competències clau per al segle XXI.

Es tracta d'un recurs que ofereix tant aproximacions teòriques i la visió d'una estratègia de país per a l'AMI com recursos molt complets, a punt per aplicar a l'aula o a qualsevol altre entorn d'aprenentatge.

COM POTS FER SERVIR AQUEST RECURS?

Si ets responsable de polítiques o vols comprendre l'AMI de manera holística, a la primera part de la guia trobaràs el currículum i el marc de competències: des de les competències dels educadors i educadores i l'alumnat fins a pedagogies per generar situacions d'ensenyament-aprenentatge de l'AMI o la perspectiva de les polítiques públiques.

Si ets docent, educador, educadora, formador, formadora, etc. o vols plantejar situacions d'aprenentatge concretes que generin les condicions per desenvolupar les competències AMI, a la segona part de la guia trobaràs diferents mòduls sobre elements concrets de l'AMI. Per a cadascun s'ofereixen temes claus, objectius d'aprenentatge, enfocaments pedagògics, activitats i recomanacions d'avaluació, recursos, etc.

EXEMPLES DEL MÓN: IMPULSAR L'AMI DES DE LES INSTITUCIONS I LES AULES

DES DE LES INSTITUCIONS

FLANDES

L'any 2008, el Parlament Flamenc va crear el **Centre de Coneixement sobre Alfabetització Mediàtica**, conegut com a **Mediawijs**,⁵ amb l'objectiu de garantir que totes les persones flamenques disposin dels coneixements, la comprensió i les habilitats necessaris per utilitzar els mitjans de comunicació de manera efectiva.

Mediawijs ha desenvolupat una sèrie d'iniciatives destinades a ampliar el coneixement sobre temes mediàtics específics, com ara el ciberassetjament, la privacitat en línia o els jocs, entre d'altres. A través d'una àmplia gamma d'iniciatives de **suport i formació dirigides a professionals, voluntaris i voluntàries dels sectors educatiu, social, cultural, del benestar i de la lluita contra la pobresa, així com al camp ampli de l'AMI, el centre busca reforçar les competències mediàtiques de diversos grups, amb una atenció especial als grups vulnerables, com ara infants i joves.**

En l'última dècada, s'ha dedicat més atenció a l'alfabetització digital i mediàtica en les polítiques flamenques:

- Enfocament especial de l'AMI dins del Pla flamenc de drets de la infància i la joventut 2020-2024.
- Integració de l'AMI dins del currículum i els objectius finals de l'educació secundària.
- Evolució del projecte de promoció de la lectura "Diaris a l'aula" cap a un projecte d'AMI més ampli anomenat "Notícies a l'aula" el 2017.
- Des del setembre de 2018, s'ha establert l'AMI com un dels objectius transversals per a l'educació secundària.

⁵ <https://www.mediawijs.be>

FINLÀNDIA

A Finlàndia, l'AMI ha estat reconeguda com una de les pedres angulars de l'educació contemporània, fet que evidencia un compromís nacional per a la promoció d'una comprensió profunda dels mitjans per part de tota la ciutadania, independentment de l'edat. Aquesta iniciativa es basa en la **política nacional d'educació mediàtica, publicada pel Ministeri d'Educació i Cultura el 2019**, i assenjala tres objectius principals per a l'**educació mediàtica a Finlàndia: ha de ser completa, d'alta qualitat i sistemàtica en la promoció de l'AMI en tots els tipus de mitjans.**

A L'AULA

Escoles públiques de Scarsdale, estat de Nova York

L'AMI va entrar a les aules dels EUA amb la novel·la *Accountable: The True Story of a Racist Social Media Account and the Teenagers Whose Lives It Changed*, que s'ha tractat dins de la proposta pedagògica "Miralls, finestres i portes de vidre corredisses".

L'enfocament planteja que la literatura pot servir de mirall que reflecteix l'experiència del lector o lectora, de finestra que ofereix vistes a les vides d'altres persones i de porta de vidre corredissa que facilita una entrada immersiva al món de la història, de manera que fomenta l'empatia. L'objectiu de la unitat didàctica era destacar la influència dels mitjans en la percepció i subratllar la importància de l'engagement crític amb els missatges mediàtics.

El curs es va desplegar durant sis setmanes, amb quatre sessions de 50 minuts cada setmana. Inclouïa diverses fases per aprofundir en la comprensió i el compromís de l'alumnat amb l'alfabetització mediàtica.

FASE I

Als i les estudiants se'ls va assignar diferents capítols del llibre perquè propiciessin debats i d'aquesta manera emergissin perspectives i intuïcions diverses.

FASE II

Consistia en l'"Espai valent", un entorn propici per al diàleg obert, on l'alumnat podia expressar els seus pensaments lliurement i sense por.

FASE III

Es va dur a terme l'exercici "Culture jam", destinat a analitzar críticament i reflexionar sobre diversos missatges mediàtics a fi de conscienciar sobre com es construeixen i quines intencions subjacents tenen.

FASE FINAL

Es va centrar en la presentació final, amb l'objectiu d'instigar l'alumnat a preveure i articular la manera com la població adulta podria interactuar amb els mitjans de manera més crítica i responsable, a més de proposar recomanacions factibles.

Aquest enfocament educatiu, arrelat en una narrativa que troba ressò en les experiències dels i les estudiants a través d'un text amb el qual es poden identificar, va fer possibles discussions més fàcils sobre l'AMI i va permetre a la professora integrar al curs les experiències personals dels i les estudiants amb els mitjans; d'aquesta manera l'alumnat enriqueix la seva comprensió de l'impacte dels mitjans i cultivava un *engagement* més crític i reflexiu amb els missatges mediàtics.

---

5. El projecte Centres Desfake: de la idea als impactes

Centres Desfake és el punt de convergència del treball de diverses entitats que, des de fa anys, reflexionen sobre la manera com s'ha d'adaptar l'educació als canvis significatius introduïts per les tecnologies de la informació. **Verificat**, la primera plataforma de lluita contra la desinformació a Catalunya, va iniciar el programa Desfake el 2020, amb el suport de la xarxa internacional de verificadors i verificadores d'informació, amb l'objectiu de **transformar una aula d'una escola de Sant Boi de Llobregat en un laboratori de verificació de notícies falses.**

Aquesta iniciativa va posar els verificadors i verificadores en contacte amb els i les docents, que freqüentment expressaven incertesa sobre la manera com podien abordar la desinformació i l'educació mediàtica digital a l'aula. A partir d'aquí, Desfake es va convertir en un projecte de capacitació per a docents i en una plataforma de recursos didàctics.¹

En paral·lel, la **Fundació Bofill**, moguda per la situació viscuda arran d'un context postpandèmic, va encetar l'estratègia Equitat Digital, que busca una digitalització educativa més justa i equitativa. Com a part de l'estratègia, la Fundació Bofill va impulsar la creació de diferents **grups de treball, un d'ells sobre desinformació i educació.** És en aquest espai on va néixer la idea de **desenvolupar un projecte centrat a integrar l'AMI en la cultura educativa**, amb la col·laboració de **Junior Report**, que des de fa anys treballa per integrar activament el

periodisme a les aules, i de l'Escola Institut **El Til·ler**, que empeny per impulsar projectes que arribin a les escoles. D'aquesta col·laboració, i gràcies a l'aportació d'**Escuela21** en l'avaluació, va sorgir una prova pilot finançada amb els fons europeus Next Generation gestionats per la Generalitat de Catalunya, a través de la iniciativa Impuls Digital per l'Educació.

¹<http://www.desfake.cat>

Lorenzo Marini, Verificat

Veure el projecte Centres Desfake fet realitat és una enorme satisfacció i un gran orgull, compartit amb l'Alba Tobella, la Cristina Figueras i la resta de l'equip de Verificat. És la prova que, a través d'aliances com les que vam poder fer amb Junior Report i Escuela21, a partir d'una bona idea i treballant continguts de qualitat, realment es poden fer grans coses. Les competències que treballem en aquest projecte són les que ens permeten construir coneixement en el món digital: ara el més important és portar-ho a més centres educatius i seguir creixent en impacte.

Héctor Gardó, Fundació Bofill

Vivim en un món digital farcit de mentides, soroll i toxicitat. Els nostres adolescents i joves hi fan front cada dia. Dins i fora de l'aula, a totes hores. Davant d'això, Centres Desfake és una crida d'esperança i compromís per poder acompanyar-los amb més garanties. Aquesta visió i aquests valors són l'espurna que encén el foc de la col·laboració entre entitats diferents, complementàries, però que s'han atrevit a somniari plegades. Aquest camí tot just comença. La confiança i els aprenentatges que hem creat són el campament base per assolir fites futures en l'àmbit de la desinformació i l'equitat digital.

Azucena Vázquez, Escuela21

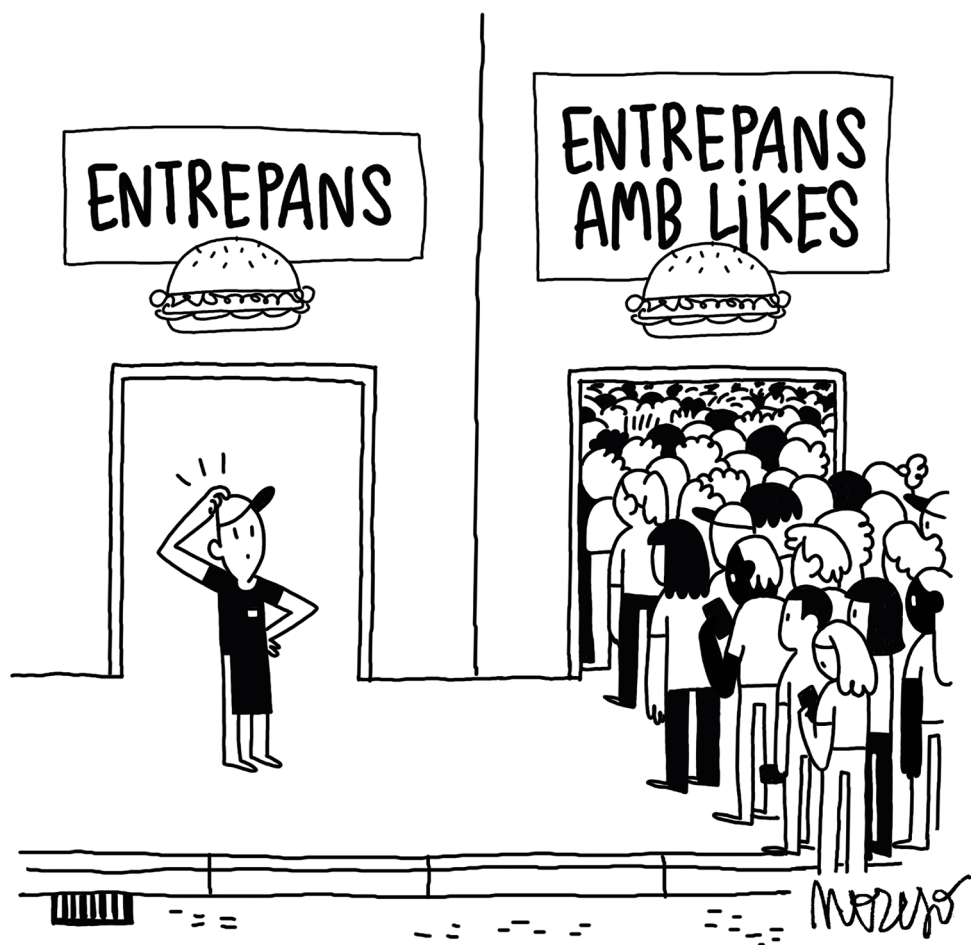
Escuela21 va conèixer Verificat gràcies a la mediació de l'Héctor Gardó. De forma molt encertada, ell ens va posar en contacte, sabent que trobaríem vies de col·laboració. Actualment, estem molt agraïts de poder participar en el projecte Centres Desfake, on col·laborem en el bloc formatiu i en el disseny de l'avaluació d'impacte. Per a nosaltres, és una oportunitat única per poder treballar en un projecte referent i de gran vàlua per a la comunitat educativa i per a la ciutadania, sota el guiatge d'un gran equip, tant humà com professional,

Francesc Castanyer, Junior Report

Des del Grup de Treball AMI, que funciona com un laboratori d'idees entorn de l'AMI, va sorgir la iniciativa d'impulsar el projecte Centres Desfake, que ha tingut Verificat com a líder i Junior Report com un dels col·laboradors, especialment en l'àmbit de la formació a docents i de la implementació a l'aula. He tingut la sort de formar part del grup que ha generat el primer debat, la concepció i la concreció de la proposta Centres Desfake, després de prendre el relleu de la meua companya Elisa Pont, i també de crear l'equip de treball de Junior Report, que ha donat forma a aquesta iniciativa transformadora, sumant esforços i aprenent conjuntament amb un munt de professionals, docents i alumnes.

Centres Desfake emergeix com a resposta a la necessitat urgent de situar els centres educatius al capdavant de la lluita per una societat més informada i preparada davant els desafiaments que planteja l'actual ecosistema mediàtic, saturat de desinformació i de continguts de dubtosa qualitat. Aquesta iniciativa pretén enfortir els centres educatius per convertir-los en bastions de confiança mediàtica, implicar

activament tant l'alumnat com el professorat en el desenvolupament de competències informacionals crítiques, i fomentar una cultura educativa que prioritzi la veracitat i el rigor informatiu. Amb el projecte, proporcionem als equips directius el suport necessari i oferim als i les docents formacions específiques, juntament amb materials didàctics elaborats segons la metodologia de Desfake, detallada més endavant.

La implementació pilot en 10 centres de Catalunya serveix de pedra angular per avaluar-ne l'impacte, extreure'n conclusions valuoses i assegurar la futura escalabilitat i adaptabilitat del projecte en diversos contextos educatius.

EQUIP IMPULSOR

verificat

Verificat és una associació sense ànim de lucre amb l'objectiu de lluitar contra la desinformació i la manipulació a internet. Ho fa des del periodisme i l'educació perquè creu que una societat més ben informada és més crítica, més sana i més democràtica.

<https://www.verificat.cat/>

JUNIOR REPORT

Junior Report és un diari digital dirigit a joves i adolescents. Cada dia publica un tema d'actualitat global, explicat de manera didàctica i accessible. Inclou una hemeroteca amb més de 500 articles sobre ciència, cultura, societat, actualitat internacional, política i esport.

<https://junior-report.media/>

ESCUELA21

El propòsit d'Escuela21 és millorar el món d'escola en escola. La missió és que tots els infants d'arreu del món puguin beneficiar-se de la innovació que es necessita per personalitzar la seva educació.

<https://www.escuela21.org/>

Amb la participació de

Educació per canviar-ho tot

La Fundació Bofill és una entitat sense ànim de lucre amb l'objectiu de promoure la transformació i el canvi social del nostre país. És un laboratori de recerca i propostes centrat en l'àmbit de l'educació que treballa per impulsar recerques, debats i iniciatives que permetin generar oportunitats educatives i combatre les desigualtats socials.

<https://fundaciobofill.cat/>

<https://equitatdigital.cat/>

ELS 10 CENTRES DESFAKE PIONERS

La prova pilot s'ha dut a terme gràcies a la participació de 10 centres educatius de secundària de Catalunya que han proposat un equip impulsor format per 2-5 docents encarregats de liderar la implementació del projecte a cada centre. Per fer-ho, han rebut una formació de 70 hores que acredita la competència digital docent de nivell B2.

El projecte va començar amb una jornada de context sobre la desinformació i les amenaces que comporta per a l'educació a tot el món: "No m'ho empasso! Construïm espais de confiança mediàtica". La jornada va oferir als i les participants l'oportunitat d'interactuar directament amb educadors i educadores en AMI i verificadors i verificadores de notícies, així com d'examinar exemples de la manera com aquesta competència es posa en pràctica arreu del món, amb la participació de persones expertes i educadors i educadores provinents dels Estats Units, Finlàndia i Bèlgica.

La jornada va representar un punt d'inflexió: es va donar el tret de sortida al procés de reflexió dels i les docents sobre el rol d'internet, les xarxes socials i els mitjans de comunicació en la construcció del

coneixement compartit i es va debatre sobre què implica ser un centre orientat cap a l'AMI mitjançant l'ús de cercles d'aprenentatge per aprofundir en aquestes qüestions.

Centres Desfake es va dissenyar com un projecte que dona resposta a la necessitat d'incloure als currículums educatius tots els aprenentatges mediàtics des d'un vessant periodístic.

A la proposta d'intervenció, els i les estudiants es converteixen en joves reporters i reporteress que han d'aconseguir elaborar la seva pròpia informació fent ús de diferents llenguatges i gèneres comunicatius. L'objectiu d'aquest aprenentatge basat en la pràctica és que l'alumnat entengui l'abast de la desinformació i que practiqui la resta d'habilitats que engloba l'AMI, entre d'altres, la cerca de fonts fiables o la creació de llenguatges inclusius i allunyats dels discursos d'odi. Per fer-ho, cada centre ha rebut un equip tecnològic que els ajuda a impulsar l'AMI a les aules.

**Torna a veure la jornada
"No m'ho empasso!
Construïm espais
de confiança mediàtica"**

**Llegeix la crònica
"Ulleres contra la
desinformació a l'aula"**

KIT TECNOLÒGIC

Els centres han rebut material tecnològic per poder treballar el projecte transformador que més s'adapti a les seves necessitats.

CENTRES DESFAKE

PÒDCAST

Taula de so
Per enregistrar i controlar la qualitat de l'àudio

Targeta de so
Per a l'entrada i sortida de so

Micròfon
Per captar la veu dels periodistes i les fonts

EDICIÓ MULTIMÈDIA

Ordinador portàtil
Una unitat amb molta bateria, portàtil i gran connectivitat.

Ideal per editar vídeo i àudio. Integra pantalla, teclat i ratolí

REPORTAGE SOBRE EL TERRENY

Motxilla
Per transportar el teu equip

Micro
Per captar la veu dels periodistes i les fonts

Grip
Suport per al mòbil

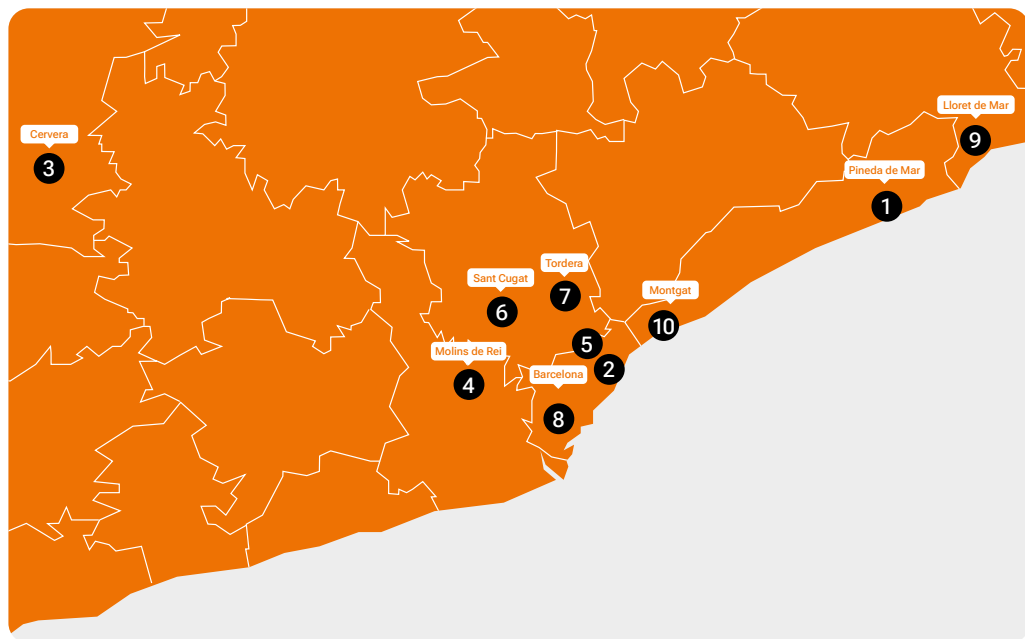
Focus
Per il·luminar les situacions més difícils

Auriculars
Per comprovar que l'àudio se senti bé

Trípode
Necessari per evitar que la imatge tremoli

EQUIP AMI: Tria l'equip que més s'adapti al teu projecte de transformació de centre.

MAPA DELS CENTRES DESFAKE 2023 - 2024

	NOM	LOCALITAT	TIPOLOGIA	EQUIP IMPULSOR	KIT
1	Institut Pineda de Mar	Pineda de Mar	Públic	5	Pòdcast
2	Institut Escola El Til·ler	Barcelona	Públic	2	Edició multimèdia
3	Institut Antoni Torroja	Cervera	Públic	6	Edició multimèdia
4	Institut Bernat el Ferrer	Molins de Rei	Públic	6	Pòdcast
5	Institut Escola Rec Comtal	Barcelona	Públic	5	Pòdcast
6	Institut Leonardo da Vinci	Sant Cugat	Públic	3	Pòdcast
7	Institut Lluís Companys	Tordera	Públic	3	Pòdcast
8	Institut Lluís Domènech i Montaner	Barcelona	Públic	5	Pòdcast
9	Institut Rocagrossa	Lloret de Mar	Públic	2	Pòdcast
10	Institut Thalassa	Montgat	Públic	4	Reportatge sobre el terreny

L'experiència: testimonis de primera mà

"La veritat i la mentida avui dia es confonen i és un repte per als i les adolescents saber distingir-les. Com a eina pedagògica, el projecte Desfake és importantíssim."
Pat Ravellat, directora de l'Escola Avenç de Sant Cugat

"La infoxicació i la desinformació són els grans problemes d'aquesta societat i aniran en augment. És cabdal que el jovent tingui eines i competències com les que aporta el projecte Desfake per abordar-los."
Esther Salat, responsable d'Educació de l'Ajuntament de Sant Cugat

"Ens vam sumar al projecte Centres Desfake perquè érem conscients de la problemàtica entorn de l'alfabetització mediàtica i informacional i ens estava afectant la democràcia del centre."
Domi Viñas, exdirectora de l'Institut Escola El Tí·ler

"És fantàstica la feina que ha fet l'equip de Centres Desfake a l'escola: és necessària i ben feta. Amb rigor, compromís i il·lusió. N'estem encantades!"
Sílvia Martínez Grau, directora de l'Institut Escola Mirades

"Gràcies per la bona feina, el compromís i l'acompanyament que heu tingut amb l'equip docent i pel "carinyo" cap a l'alumnat durant les setmanes que ha durat el projecte Desfake. Us n'estem molt agraïts."
Jordi Soler, cap d'estudis de l'Institut Escola Mirades

"De la mateixa manera que fa dècades era un dret aprendre a llegir i a escriure, en l'actual societat és necessària l'alfabetització mediàtica i informacional. Per això projectes com Centres Desfake són tan importants."
Iolanda Parra García, docent de l'Institut Bernat el Ferrer

"Per aconseguir confiança mediàtica necessitem eines i instruments com els que proporciona el projecte Desfake. I que no només arribin a la nostra escola, sinó que esdevinguin cultura de centre arreu."
Pilar Martín de la Fuente, cap d'estudis de l'Institut Escola Rec Comtal

"Participar a Centres Desfake ha estat l'oportunitat de formar part d'un projecte d'aquells que realment valen la pena. Un projecte que acompanya les comunitats educatives a l'hora d'aprendre a analitzar, usar i compartir de manera crítica la informació que rebem en un context digital líquid, en constant moviment. Una iniciativa que aposta per construir el món ètic, crític i segur que totes i tots ens mereixem."
Azucena Vázquez, Escuela21

6. Com canviem la mirada del centre?

L'era de la desinformació no només ha comportat reptes per als i les professionals del periodisme, sinó que ha trasbalsat la manera que tenim d'ensenyar i aprendre i de relacionar-nos amb el coneixement.

LA IA EM DIU LA VERITAT?

ÉS UN FET VERIFICABLE O ÉS UNA OPINIÓ?

EL O LA *INFLUENCER* ESTÀ FENT UNA RECOMANACIÓ O FENT PUBLICITAT?

Desfake dona resposta a aquestes preguntes situant l'alumnat davant d'informacions manipulades i guiant-lo a través de les seves pròpies verificacions i anàlisis crítiques, però també li ofereix una visió àmplia sobre el funcionament d'internet i les noves tecnologies per fer-lo reflexionar sobre el component comercial de molts dels missatges que rep a diari, el discurs d'odi que es canalitza a través de les xarxes socials o els desafiaments que planteja una eina tan fascinant com perillosa com és la intel·ligència artificial generativa.

Per ajudar l'alumnat a navegar per la complexitat d'internet a les aules mitjançant una resposta d'AMI estructurada a través de quatre eixos fonamentals:

PERIODISME I VERIFICACIÓ DE DADES

Aquesta àrea se centra en la comprensió dels mitjans de comunicació, la interpretació de notícies, la identificació de fonts fiables i l'aplicació de tècniques de verificació de dades. És on aprenem a llegir entre línies i a discernir la veracitat de les fonts.

DIÀLEG CIUTADÀ I PARTICIPACIÓ POLÍTICA

Aquesta pota aborda la manera com la ciutadania pot comunicar-se, debatre i participar de manera informada en assumptes d'interès públic, incloent-hi les habilitats necessàries per a una participació activa en la política.

CONEXEMENT I MÈTODE CIENTÍFIC

Aquesta àrea se centra en la manera com es construeix el coneixement, la valoració crítica de fonts acadèmiques i la comprensió del mètode científic com a eina per avaluar la informació.

COMPRESIÓ LECTORA

Aquesta dimensió destaca la importància de les històries a través de la literatura i altres formes narratives, i la manera com aquestes històries contribueixen a la forma en què percebem i interpretem el món.

VERIFIQUEM AMB QUATRE PREGUNTES

Per iniciar la transformació del centre, primer cal que els i les alumnes es converteixin en autèntics verificadors i verificadores, és a dir, que aprenguin a detectar informació sospitosa a les xarxes i a comprovar-ne la veracitat (o a ignorar-la), però també que puguin compartir-ne els resultats amb el seu entorn: des de l'aula fins al conjunt de la comunitat educativa. Aquest darrer pas té la doble finalitat de consolidar el procés d'aprenentatge entre l'alumnat i de contribuir a un entorn de comunicació més sana i de menys infoxicació.

El programa neix al voltant del mètode SIFT, una metodologia de verificació per a la vida quotidiana desenvolupada per l'investigador Mike Caulfield, de la Universitat de Washington a Seattle, que es basa en dos conceptes:

- **La ignorància crítica, és a dir, la idea que no val la pena llegir tots aquells missatges que no mereixen la nostra confiança i que els hem d'obviar de manera intel·ligent.**
- **La lectura lateral, és a dir, l'hàbit de verificar ràpidament l'origen d'una informació i la fiabilitat d'una font que no coneixem i en la qual no sabem si podem confiar.**

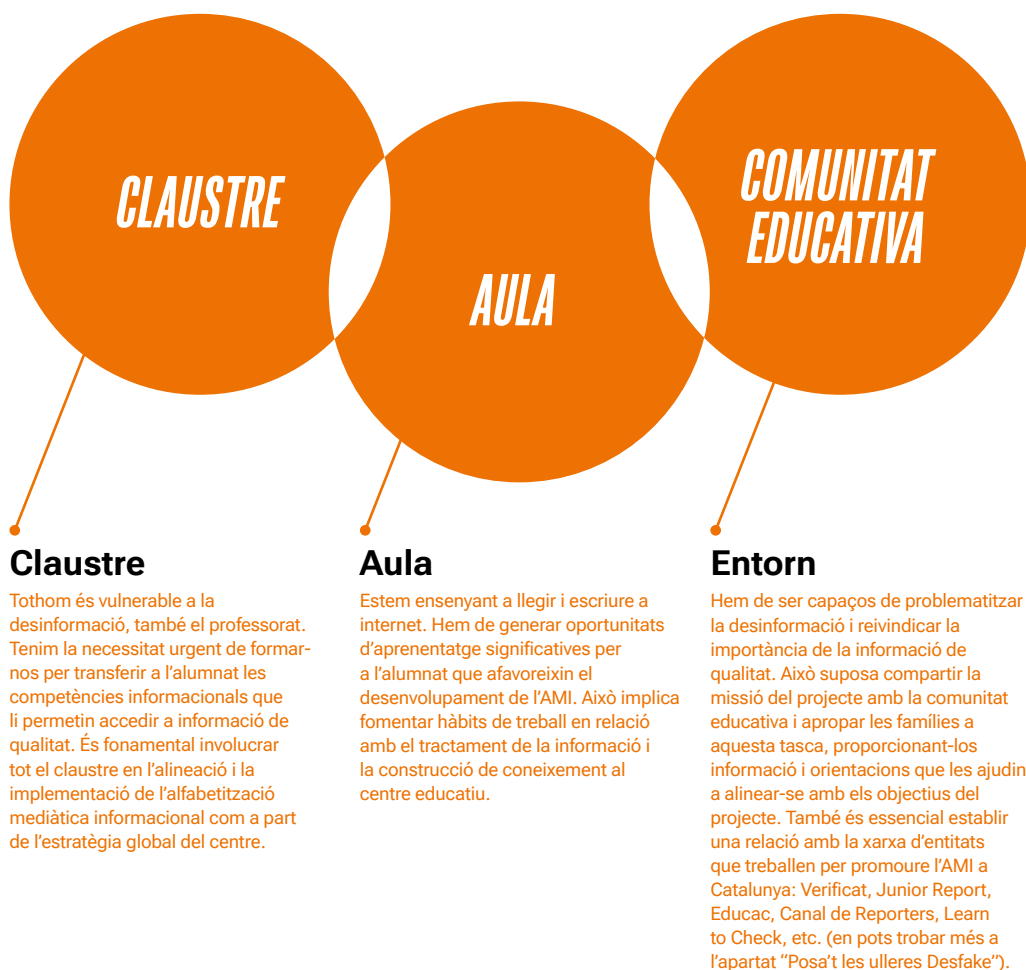
El mètode SIFT (Caulfield, M. *et al.*, 2023:31) ens proposa quatre passos per determinar si ens trobem davant una possible desinformació o si, en contraposició, hauríem de confiar en aquest contingut. La confiança també és un element central de la metodologia: no es tracta, doncs, de ser només escèptics, sinó de saber com trobar o reconèixer aquell coneixement que sí que mereix el nostre temps.

IGNORÀNCIA SELECTIVA

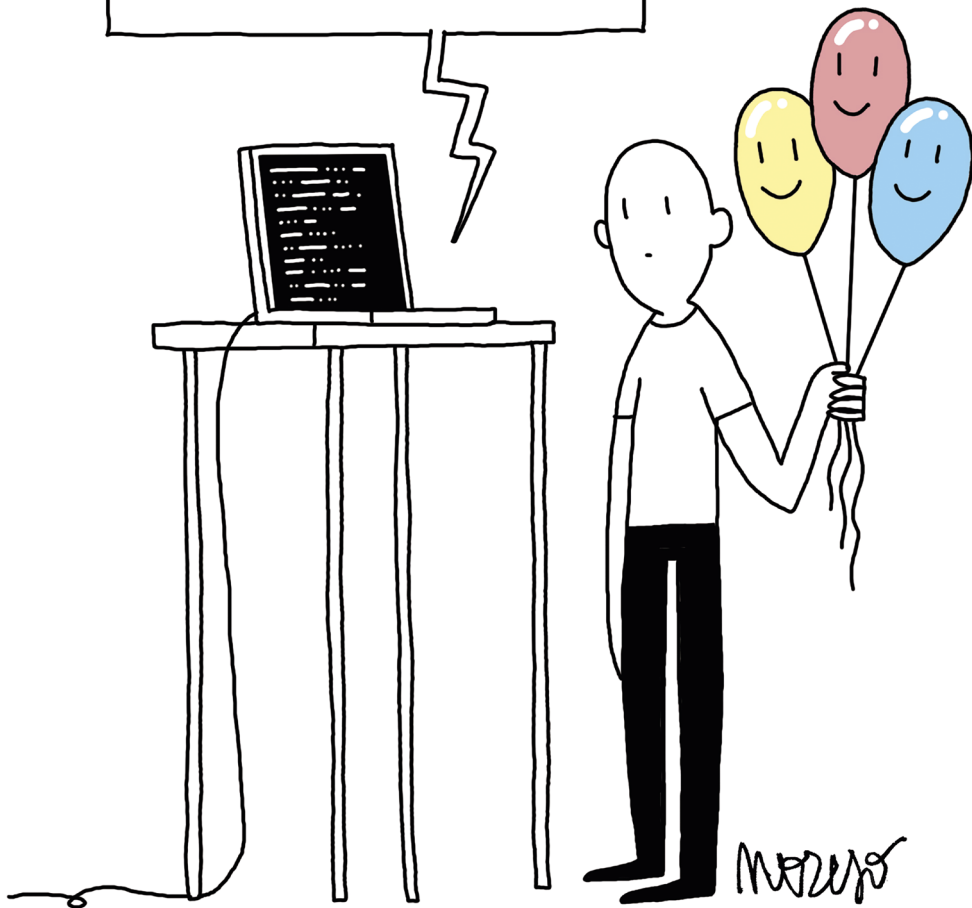
Escollir activament i críticament els continguts en els quals val la pena confiar perquè ja hem après a confiar en les fonts, els que val la pena esforçar-se per verificar, i aquells que perden importància perquè no ens interessin o perquè identifiquem que la font no és de confiança.

DE LA VERIFICACIÓ DE LA INFORMACIÓ (*FACT-CHECKING*) A LA COMUNITAT EDUCATIVA

Cada escola és única i els projectes de transformació de centre no han de venir prèviament dissenyats, sinó que cada claustre s'ha de convertir en el motor del canvi. Els primers a posar-se les ulleres Desfake són els equips docents i directiu, per entendre de quina manera l'era de la desinformació els afecta a ells, al seu alumnat i a la seva àrea de treball (comprensió lectora, mètode científic, ús de l'estadística i les dades, educació visual i artística, història i ètica, educació física i salut). L'alfabetització mediàtica dona una resposta a cadascuna de les àrees de coneixement i un centre Desfake ha de preparar una resposta transversal a totes elles.

S'HAN DETECTAT... 4 ...
NACIONALITATS DIFERENTS

PROBLEMATITZAR LA DESINFORMACIÓ

Anàlisi i reflexió

El primer pas per plantejar una resposta és conèixer la nostra realitat. El procés comença amb una reflexió sobre la desinformació en el nostre entorn, que culminarà en l'elaboració d'un pla de centre per treballar l'AMI. Un dels primers reptes per al claustre és determinar quins són els antecedents i les necessitats del centre. Aquesta diagnosi es pot dur a terme a través d'un exercici conegut com a anàlisi DAFO (debilitats, amenaces, fortaleeses, oportunitats), dissenyat per conèixer els factors

rellevants interns (fortaleeses) i externs de la nostra pràctica docent (oportunitats) amb l'objectiu de plantejar unes aspiracions i assolir-les mitjançant la consecució de resultats concrets i mesurables. Proposem plantejar accions a curt i mitjà termini que es puguin dur a terme durant el curs escolar actual i el curs següent. Per fer-ho, primer haurem d'analitzar les debilitats i les amenaces que existeixen en el nostre entorn.

El pla de centre

Amb tota aquesta informació, l'equip impulsor haurà de treballar el seu pla de centre imaginant un escenari de futur realista on s'hagin introduït estratègies eficients per abordar la problemàtica que s'ha detectat com a línia d'actuació prioritària.

CARACTERÍSTIQUES DEL PLA DE CENTRE

És ambiciós però possible.

Mostra l'aprenentatge de l'alumnat, i de quina forma s'involucra amb l'entorn.

Preveu un enfocament multidimensional de l'AMI.

S'inscriu en els projectes i les iniciatives que ja es fan al centre educatiu i que sabem que funcionen.

**Recomanacions
per fer un pla
de centre**

**PLA DESFAKE
GUIA**

**PLA DESFAKE
BASE D'ORIENTACIÓ**

Del paper a l'aula

Un cop hem detectat les necessitats del nostre alumnat i concebut un pla de transformació de centre a llarg termini, és el moment de pensar en la manera com el podem aterrar a l'aula. Això implica pensar en situacions d'aprenentatge i en una manera d'avaluar aquestes noves competències. És en aquest moment que hem de pensar si volem que el nostre centre es converteixi en una gran redacció de reporters i reporteres multimèdia que treballi al servei de la nostra revista escolar, de plantejar-nos si volem celebrar una lliga de debat sobre l'ètica de la tecnologia o si organitzem una hackatò sobre l'ús de les xarxes entre el nostre alumnat. Les possibilitats són infinites.

**Descobreix les
10 situacions
d'aprenentatge
plantejades pels
claustres dels
centres Desfake
pioners**

De l'aula a l'entorn

Un projecte transformador no es queda a l'aula, sinó que fa transferència de coneixement: entre estudiants de diferents nivells i entre el centre i el seu entorn. Com podem implicar les famílies en aquesta tasca? I el barri? Podem fer-ne traspàs transgeneracional o aprenentatge-servei? Els centres Desfake fan propostes de transferència del coneixement perquè l'aprenentatge d'un grup passi a ser-ho de tota la comunitat.

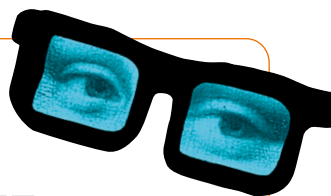

7. Posa't les ulleres Desfake

Posar-se les ulleres Desfake significa ser capaç de navegar per la informació que ens envolta i analitzar-la per convertir-la en coneixement. Es tracta de fomentar prou oportunitats d'aprenentatge al llarg de la trajectòria educativa de l'alumnat i de promoure hàbits informacionals que permetin desenvolupar l'alfabetització mediàtica informacional.

ET PROPOSEM 3 ACCIONS PER POSAR-TE LES ULLERES DESFAKE:

- Treballa la confiança mediàtica amb el teu alumnat.
- “Fes córrer la veu”: el *kit* per difondre l'AMI al teu voltant.
- Enxarxa't amb entitats AMI.

Aquesta secció conté una selecció de recursos i materials didàctics. Si vols accedir a tots ells, pots fer-ho escanejant el QR

RECURSOS 1: TREBALLA AMB EL TEU ALUMNAT

Materials per a l'aula

Per fer arribar a l'aula les eines d'AMI és important dur a terme activitats i dissenyar situacions d'aprenentatge per treballar-les amb l'alumnat. Aquests són els materials de referència:

• Disseny d'una situació d'aprenentatge

Per poder treballar l'AMI amb l'alumnat, es proposa el desenvolupament d'una situació d'aprenentatge (SA) que respongui al repte plantejat al pla Desfake desenvolupat amb els i les docents del centre.

EXEMPLES DE SA INSPIRADORES

L'Adrià proposa una SA que dona resposta a una problemàtica real connectada a la vida de l'alumnat: "El desmantellament de la central de Vandellòs".

TÍTOL	CENTRE	NIVELL EDUCATIU	MATÈRIA	DIMENSIONS AMI
Actuem contra el canvi climàtic: desmantellament de la central de Vandellòs	Institut Thalassa	1r	Social	Ciència / entorn

La Mariona proposa una SA per treballar a l'assignatura de tutoria amb l'objectiu d'abordar els casos d'assetjament a través de les xarxes.

TÍTOL	CENTRE	NIVELL EDUCATIU	MATÈRIA	DIMENSIONS AMI
Vivim envoltats d'odi?	Institut Thalassa	1r	Tutoria	Convivència / entorn

La Mònica proposa una SA destinada a desmentir falses creences de les xarxes socials relacionades amb l'alimentació en el context de l'assignatura de biologia.

TÍTOL	CENTRE	NIVELL EDUCATIU	MATÈRIA	DIMENSIONS AMI
Menja bé, viu millor	Institut Bernat el Ferrer	3r	Biologia i geologia	Ciència

• Guia d'ús de la maleta digital i els kits

Per poder fer difusió del projecte elaborat en cada centre, l'alumnat elabora un producte final en el format periodístic que s'hagi concretat en el pla Desfake i en les SA.

Fes ús d'aquesta guia de propostes per a l'elaboració de productes Desfake

• Pòster SIFT

Integrar les quatre preguntes del mètode SIFT és clau perquè l'alumnat es comenci a plantejar la informació des del pensament crític. Aquest procés el trobaràs descrit en el pòster "Les 4 preguntes", que pots imprimir i penjar a les aules del centre per apropar-lo a l'alumnat d'una manera visual i concisa.

Pòster "Les 4 preguntes"

CENTRES DESFAKE

4 preguntes per confiar en la informació digital

1

Com em vol fer reaccionar?

Quines emocions experimentem quan consumim informació? Les emocions intenses poden ser un senyal de desinformació o manipulació.

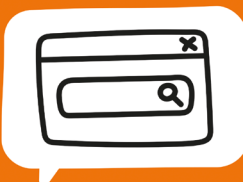
2

Qui hi ha darrere de la informació?

La font és l'origen de la informació. L'entitat o persona que proveeix la informació. Hem de triar fonts fiables basant-nos en la seva experiència i les seves motivacions.

3

Què diuen altres fonts de confiança?

Contrastar la informació amb altres fonts de confiança és essencial per verificar-ne la veracitat. Fes servir el cercador, però amb criteri!

4

Quines proves aporta?

L'evidència sòlida avala la informació veraç. Comprova la qualitat de les proves presentades basant-te en fonts de qualitat i essent conscient dels teus límits.

Materials per al claustre

Per tirar endavant el projecte Centres Desfake, l'equip impulsor format per docents del centre haurà de treballar el seu model de transformació, implicant-hi la resta del claustre. L'enfocament propi de cada matèria ajuda a donar al projecte una mirada plural i transversal que respon a la complexitat característica de l'AMI.

Proposem documents i recursos necessaris per implicar els diferents docents del claustre:

• Proposta de taller amb el claustre

Amb l'objectiu d'implicar els diferents docents en el pla Desfake i que puguin aportar-hi i dir-hi la seva, es proposa un taller destinat a plantejar un escenari de futur que reflecteixi què es vol aconseguir amb el pla Desfake, així com analitzar què s'ha de fer per arribar-hi.

ESCENARI DE
FUTUR - GUIÓ

Vols fer el taller?
Utilitza el guió i la presentació
"Escenari de futur"

ESCENARI DE FUTUR
PRESENTACIÓ

• Elaboració del pla Desfake

Una vegada s'ha treballat amb el claustre què es vol aconseguir i com a partir del taller proposat, es procedeix a concretar el **pla Desfake**, on es proposaran els passos i les estratègies per definir i començar a implementar una nova cultura de centre.

PLA DESFAKE
GUIA

Com elaborar un pla Desfake

PLA DESFAKE
BASE D'ORIENTACIÓ

Al següent QR i enllaç pots trobar exemples de plans Desfake desenvolupats per centres participants en el projecte. Es tracta de propostes amb enfocaments molt diferents, però amb la mateixa essència: **adoptar una cultura de centre basada en l'AMI**.

Vols conèixer
propostes de
plans Desfake?

• El “racó de la desinformació”

Una altra proposta molt útil per implicar tot el claustre del centre és creant el “racó de la desinformació”, una iniciativa del Sergi, docent participant del projecte pilot, que ha servit per visibilitzar l'AMI i engrescar el claustre. Consisteix a plantejar un espai dedicat a la desinformació (conceptes clau, com fer-hi front, exemples d'activitats, etc.) en un racó de la sala del professorat (ja sigui un prestatge, una paret, etc.). Es pot desenvolupar a partir del contingut disponible a la pàgina web de Desfake.cat i dels recursos que compartim en aquesta guia.

**Troba els
recursos**

RECURSOS 2: “FES CÓRRER LA VEU”, EL KIT DE L'ACTIVISTA CONTRA LA DESINFORMACIÓ

**Creus que pots ajudar a difondre l'AMI al teu voltant?
Vols convertir-te en un autèntic activista contra la
desinformació?**

Aquest *kit* està format per un conjunt de missatges i activitats destinats a estendre la lluita contra la desinformació al teu entorn. Es tracta d'un conjunt de recursos per a una acció comunicativa compromesa.

Però no és només un recurs comunicatiu; és una invitació a unir-se a un moviment que transcendeix les barreres educatives. És una declaració que la lluita contra la desinformació és una responsabilitat col·lectiva, i que cada veu, cada acció, compta en la construcció d'un futur més ben informat.

Aquest *kit* no és simplement un conjunt d'eines; és una crida a l'acció, a un compromís col·lectiu per fer front a la desinformació.

FES CÓRRER LA VEU!

**FES CÓRRER
LA VEU
CONTRA
LA DESINFORMACIÓ!
ACCIÓ CONTRA LA DESINFORMACIÓ**

RECURSOS 3: ENTITATS QUE TREBALLEN L'AMI A CATALUNYA

Et presentem un llistat d'entitats que treballen l'AMI en diversos àmbits i que proposen recursos en obert.

Enxarxa't!

QUI SÓN?	QUÈ PROPOSEN?	ON PODEM TROBAR-LES?
Verificat	Coneix el projecte Desfake.	www.desfake.cat
Junior Report	Suma't a la revista digital escolar.	https://junior-report.cat/
Educac	Potencia l'educació audiovisual.	https://www.educac.cat/professorat
Fundació Bofill	Fes la teva Bibliotech.	https://bibliotech.cat/recursos/
Laboratori de Confiança Mediàtica		https://equitatdigital.cat/labs/confianca-mediatica/
Canal de Reporters	Crea produccions escrites, sonores o audiovisuals.	https://projectes.xtec.cat/canaldereporters/
Learn to Check	Forma't contra la desinformació.	https://learntocheck.org/
Col·legi de Periodistes	Lluita contra la desinformació.	https://www.periodistes.cat/
Catesco	Desenvolupa competències clau per a la sostenibilitat.	https://catesco.org/
Plataforma per a l'Educació Mediàtica	Suma't al punt de trobada dels actors interessats a treballar l'educació mediàtica.	https://www.plataformaeducaciomediatca.cat

Glossari: guia de paraules i termes

AMI (alfabetització mediàtica i informacional): habilitat per accedir, analitzar, avaluar i crear missatges en diversos mitjans i formats.

Biaix: tendència de la ment a processar la informació en funció de la nostra visió del món i dels nostres prejudicis.

Ciutadania digital: comportament responsable i ètic en línia, incloent-hi el respecte a la privacitat, la seguretat i la participació activa en la societat digital.

Confiança mediàtica: la mesura en què es creu i es té fe en la credibilitat, precisió i imparcialitat dels mitjans de comunicació i de la informació que proporcionen. La confiança mediàtica està estretament relacionada amb la percepció pública de la integritat i l'objectivitat de les fonts de notícies i altres mitjans de difusió. La confiança mediàtica es construeix a partir de la verificació de fets, el seguiment de fonts de confiança, l'anàlisi crítica de la informació i la transparència en la presentació de notícies i contingut mediàtic. Aquesta comprensió és fonamental per fomentar la capacitat de discerniment dels i les estudiants i desenvolupar una relació crítica i constructiva amb els mitjans de comunicació.

Construcció de coneixement: el procés de construir nous coneixements sobre la base dels coneixements ja adquirits.

Desinformació: manca d'informació certa i fiable; també inclou la informació falsa divulgada intencionadament com a verídica per manipular l'opinió pública.

Discurs d'odi: foment de l'odi contra una persona o un grup per motius de gènere, origen, orientació sexual, discapacitat, religió i altres condicions personals.

Fake news: notícies falses que es difonen amb el propòsit de desinformar, manipular o generar sensacionalisme.

Fonts de confiança: recursos d'informació que són precisos, verificables i proporcionats per institucions o experts reconeguts en el tema en qüestió.

Intel·ligència artificial generativa: habilitat d'una màquina per crear contingut nou, ja sigui en forma de text, imatge, àudio o vídeo.

Polarització: procés de divisió de l'opinió pública en extrems.

Radicalització: prendre una posició més extrema en certes coses, normalment en l'àmbit polític i ideològic.

SIFT: metodologia de verificació per a la vida quotidiana que consisteix a fer-se quatre preguntes davant de qualsevol informació que trobem a internet: com em vol fer reaccionar? Qui hi ha darrere de la informació? Què en diuen altres fonts fiables? Quines proves aporta?

Agraïments

Des de Verificat, volem expressar el nostre agraïment a les persones i les entitats que han contribuït a fer possible el projecte Centres Desfake, començant pels docents que hi han participat, l'alumnat que s'ha implicat en les activitats i tota la comunitat que fins ara ha format part de les versions anteriors del programa Desfake. Especialment, volem expressar el nostre agraïment a l'Institut Escola El Til·ler i a l'Institut L'Alzina de Barcelona, els primers centres a creure en la necessitat de treballar sistemàticament l'AMI a l'aula a través dels nostres programes.

També volem fer extensiu l'agraïment a totes les persones que treballen per una nova AMI adaptada a la societat de la informació i que han inspirat aquest programa: Mike Caulfield, Sam Wineburg, Kari Kivinen i Juliane Von Reppert-Bismarck, entre moltes altres. I a les entitats de la Plataforma per a l'Educació Mediàtica de Catalunya i a totes aquelles persones que des de la societat civil treballen per fer evident que en el món actual no podem educar sense ensenyar a cercar, trobar i avaluar informació de manera independent enmig d'un caos d'informació. També volem donar les gràcies a les institucions que ho han fet possible.

I volem fer un agraïment molt especial a Cristina Figueras, Caterina Ponte i Carla Villares, que han coordinat aquest programa en nom de Verificat; a Mariel Lesnichevsky Boronat, a Azucena Vázquez (Escuela21) i a Francesc Castanyer i Lluís Rocas (Junior Report), que han posat tot el seu esforç per garantir l'excel·lència d'aquest programa. També volem reconèixer la col·laboració de l'equip de la Fundació Bofill, especialment d'Héctor Martínez i Héctor Gardó, per la seva empenta i el seu ajut en la promoció de Centres Desfake.

Lorenzo Marini i Alba Tobella
Cofundadors de Verificat

Referències

Fundación Luca de Tena (2023). *Alfabetización mediática*.

Butlletí d'informació sobre l'audiovisual a Catalunya. L'apunt. Adolescència i tecnologies. BIAC, núm. 24. Maig del 2023.
https://www.cac.cat/sites/default/files/2023-06/BIAC%2024_CA.pdf

European Commission, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture (2022). *Guidelines for teachers and educators on tackling disinformation and promoting digital literacy through education and training*. Publications Office of the European Union. <https://data.europa.eu/doi/10.2766/28248>

Herrero Curiel, E. i La Rosa Barrolleta, L. (2022). *Estudio de alfabetización mediática en centros de Educación Secundaria Obligatoria*. Ministerio de Educación y Formación Profesional. <https://cpage.mpr.gob.es/producto/estudio-de-alfabetizacion-mediatica-en-centros-de-educacion-secundaria-obligatoria/>

Ipsos (2021). *Online media literacy: Across the world, demand for training is going unmet*. <https://www.ipsos.com/en/online-media-literacy-across-world-demand-training-going-unmet>

UNESCO (2021). *Media and Information Literate Citizens: Think Critically, Click Wisely! Media & Information Literacy Curriculum for Educators & Learners*.

National Policies Platform (2023). "Media literacy and safe use of new media". <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/finland/68-media-literacy-and-safe-use-of-new-media>

OCDE(2021). *21st-Century Readers: Developing Literacy Skills in a Digital World*. <https://www.oecd.org/publications/21st-century-readers-a83d84cb-en.htm>

Rosenzvit, M. (2023). “¿Qué es la Alfabetización Mediática e Informativa (AMI)?” Chequeado. <https://chequeado.com/que-es-la-alfabetizacion-mediatica-e-informativa/>

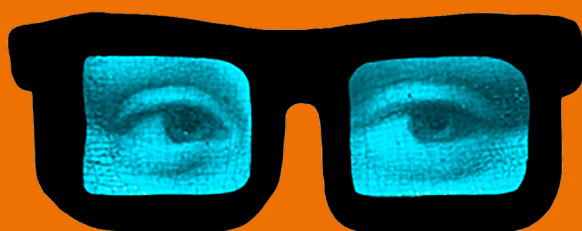
Hobbs, R. (2021). *Media Literacy in Action: Questioning the Media*. <https://www.mlaction.com/>

Caulfield, M. i Wineburg, S. (2023). *Verified: How to Think Straight, Get Duped Less, and Make Better Decisions about What to Believe Online*. University of Chicago Press. <https://press.uchicago.edu/ucp/books/book/chicago/V/bo207015182.html>

Gelado-Marcos, R. i Puebla-Martínez B. (2019). *Estudio de los factores condicionantes de la desinformación*. Fundación Luca de Tena. <https://laboratoriodeperiodismo.org/estudio-sobre-la-desinformacion-informe-ejecutivo/>

McGrew, S., Breakstone, J., Ortega, T., Smith, M. i Wineburg, S. (2018). “Can Students Evaluate Online Sources? Learning From Assessments of Civic Online Reasoning”. *Theory & Research in Social Education*, 46:2, 165-193. 10.1080/00933104.2017.1416320

<https://desfake.cat/centres-desfake/>

verificat

ESCUELA21

**JUNIOR
REPORT**

Amb la participació de

